

Gabriela Beňačková: Janáček psal nejspíš všechny ty krásné role přímo pro mne

Autor: Tamara Vrla

V sedmdesátých letech zpívala hlavní role českého, ruského a italského repertoáru v pražském Národním divadle. Zároveň byla sólistkou státních oper ve Vídni a v Mnichově, později Metropolitní opery v New Yorku, slavila úspěchy v londýnském Covent Garden, Curychu, Kolíně nad Rýnem a Salcburku. Kritici jejímu neobvyklému sopránu dávali přívlastek stříbrný nebo ho označovali jako hlas s pověstnou slovanskou slzou.

Od roku 2009 je tato vynikající pěvkyně s neodolatelně vřelým hlasem prezidentkou Janáčkovy máje. „Gabriela Beňačková je přes všechny dosažené úspěchy vždy připravena a ochotna učit se nové skladby. Je to osobnost, která nestojí pasivně stranou, ale aktivně dovede mnohé posunovat stále dopředu. A tak se projevuje také jako prezidentka mezinárodního hudebního festivalu,“ říká jeho ředitel Jaromír Javůrek.

Jak se cítíte v roli prezidentky?

První rok se podobal trochu skoku do neznáma. Na každém festivalu i jiných akcích se sice setkáváte s různými osobnostmi v rolích ředitelů nebo prezidentů, nikdy jsem si však jejich postavení a úlohu zvlášť neuvědomovala. Na začátku svého prezidentství jsem proto hodně spoléhala na Jaromíra Javůrka. Jeho cit pro tvorbu programu je obdivuhodný. Ovšem naše podněty a připomínky, tedy celé umělecké rady, v každém případě potřebuje. To abychom mu, jak se říká, jeho výběr tak trochu okořenili. (smích) Pravda je, že jsme navázali velmi dobrou spolupráci. Do některých věcí opravdu vidím a dovolím si tvrdit, že nepatřím k úzce zaměřeným pěvkyním.

Jak vás vlastně potkal Janáčekův máj?

Od sedmdesátých let jsem v Ostravě nevystupovala. Až před pěti lety jsem zpívala na Janáčekově máji písně Richarda Wagnera pod vedením mého přítele Libora Peška. Festivalem jsem byla zcela unesena. A to jsem vůbec netušila, že mi jednoho krásného dne zavolá Jaromír a sdělí mi, že mne navrhl do role prezidentky.

G. Beňačková při své návštěvě Ostravy obdivovala nádherné prostory Rothschildova zámku ve Vítkovicích. Foto: Jiří Zeržou

Váhala jste, než jste s nabídkou souhlasila?

To víte, že zpočátku ano. V té době jsem podporovala projekt Mahlerova Kaliště na Českomoravské vrchovině. Jenže tam jsem v pozici prezidentky do ničeho nezasahovala. V Ostravě je vše jiné. Jako členka umělecké rady mám možnost podílet se na tvorbě samotného festivalu. Třeba letos je mezi hosty jen málo kolegů, které neznám a s nimiž jsem se nesetkala nebo nespolečně pracovala. Každý koncert má svou uměleckou váhu. Skvostný nesporně bude program z opusů Fryderyka Chopina v provedení klaviristy Garricka Ohlssona. Velmi se těším na uměleckou spolupráci s Ondřejem Lenárdem při nastudování Dvořákova oratoria Stabat mater. Tato skladba si našla stálé místo v mém srdci. S dirigentem Jiřím Koutem jsem zase nazpívala neskutečný počet árií Káti Kabanové a Jenůfy. Už dnes připravujeme a ladíme další ročník. Baví mne, když mohu říci názor, dát své doporučení. Cítím, že jsem něčemu nápomocná a potřebná. Věřte mi, moc pěkný pocit.

Takže do Ostravy vás nepřivedl jen zájem propagovat díla Leoše Janáčka, jehož skvěle ztvárněnou Jenůfou jste dobyvala svět?

Vůbec ne. Když jsem zde dělala Wagnerovy písně, novináři se mne ptali, proč v kraji Leoše Janáčka nezpívám jeho tvorbu. Myslím si, že jsem tohoto

velikána s radostí a nebývalou chutí proslavila v celém světě a nezůstala jsem mu nic dlužna. Ne každý má totiž Janáčka rád. On se nedá poslouchat jen tak. To si musíte sednout, naladit se do klidu, lehce se nadechnout a začít vnímat každý tón... Občas přemýšlím, že Leoš Janáček musí být na mne někde tam v nebi pyšný a že všechny ty krásné role, i když mne neznal, psal přímo pro mne. Tak moc jsou mi všechny blízké.

Vzpomněla jste Gustava Mahlera. Stále ještě podporujete rekonstrukci jeho rodného domu?

Do Kaliště jsem přišla po vynikajícím houslistovi Václavu Hudečkovi, ale v čem spočívala role prezidentky Společnosti Gustava Mahlera, nevím dodnes. Už mne napadlo, že bych právě v Kališti mohla například pořádat kurzy, abych nějakým způsobem předala mladým to, co jsem získala za dobu své čtyřicetileté pěvecké kariéry na předních světových pódiiích, po boku fenomenálních interpretů, k nimž patří Plácido Domingo, Luciano Pavarotti, José Carreras nebo Peter Dvorský. Pokud chcete patřit mezi špičku, musíte neustále na sobě pracovat a respektovat určitá pravidla – techniku, výraz, dech. Těch fines je neskutečně mnoho a já měla to štěstí, že jsem se je učila od těch nejlepších.

Co vám brání pořádat podobná setkání s mladými talenty?

Zatím nebyl a není čas. Život mi hodně změnila těžká operace maminky. Před pár roky mi lékaři řekli, že má před sebou měsíc života. Společně se sestrou jsme se rozhodly, že se o ni budeme starat samy. Jenže z měsíce intenzivní péče byly rázem dva, pak půl roku a nakonec se z toho staly další roky.

Co to pro vás znamenalo?

Doopravdy? Naprostý konec umělecké kariéry. Vyskočila jsem z rozjetého vlaku a už jsem do něj nenastoupila. Celý svět se tehdy divil, proč jsem raději nezaplatila profesionální ošetrovatelku. Určitě jsem mohla ještě několik let zpívat, mohla jsem nastudovat další role...

Litujete?

V žádném případě. Víte, propásla jsem smrt vlastního otce. Zůstal ve mně takový neodbytný pocit, že jsem měla udělat něco víc. Výsledek mého snažení a mojí sestry je nádherný, maminka nedávno oslavila devadesáté narozeniny. Je úžasně čilá a dokonce cvičí. A to považuji za svůj největší úspěch. Přiznávám, že neustále cestováním mezi Prahou a Bratislavou bývá někdy úmorné, v Praze mám dceru a v Bratislavě maminku, ale jsou to moje pevné životní body. Velmi se mi líbí známé rčení - odvažte lana, loď pluje dál. Člověk se nemá ohlížet zpátky.

Existuje něco, co jste chtěla zpívat a ještě nezpívala?

Jedna role mi unikla - Maršálka v Růžovém kavalírovi Richarda Strausse. Také jeho dílo, podobně jako Janáčkovo, působí možná nelibozvučně. Ale vůbec to tak není, je to o tónině. Nabídky na ztvárnění této ženské postavy jsem dostávala, vždycky mi však do toho něco přišlo. Už mám své odzpívání. Teď je třeba podporovat mladé sólisty, soubory a orchestry. Velmi mě těší, že právě v Ostravě se to daří. Janáčekův máj má ohromnou tradici a na programu se každý rok objevují nesmírně talentovaní interpreti.

Můžete některé jmenovat?

Mohu, ale nechci. Někoho bych mohla neprávem opomenout. Docela nedávno jsem slyšela hodně nadějně pít v Curychu, v Berlíně a dalších městech celého světa. Představení byla krásná, nikdo se nespletl, nezazněl žádný falešný tón. Jenže talent je jen jeden z předpokladů být špičkovým umělcem. Podle vlastní zkušenosti vím, že na cestě k úspěchu je hodně důležitá preciznost. Tě jako by ubývalo. Pokud jsou věci dobře udělané, a jejich pojetí může vyníkat až extravagantně, bývají nádherné. Ale takové představení nebo koncert se musí opírat nejen o vynikající výkony. Prostě nejde vytvářet jen kumšt pro kumšt.

Ekonomická krize lomcuje celým světem, co lomcuje světem české vážné hudby?

Z toho, co se děje ve Státní operě i Národním divadle jsem rozčarovaná. Nikdo nechce osobnosti. V oblíbení jsou takoví lidé, kteří všechno odkývají. Snad proto, že nejsou peníze, se například nezvou špičky a všechno se dělá jen tak polovičatě. Často se role obsazují podle jakýchsi nepochopitelných klíčů, prostě ne podle toho, kdo co umí. Ale v žádném případě nejsem skeptická... doba se mění a každá změna bývá také velmi inspirativní a nadějná.

Ostrava je relativně daleko od Prahy i Bratislavy. Co vám po návratu domů pokaždé nejvíce chybí?

V Ostravě jsem už zapustila kořínky. Cítím to. Lidé jsou zde milí, nebývalé otevření a upřímnost. Je mi s nimi skvěle stejně jako s festivalem Janáčekův máj.